

Egyezmény a fogyatékossgal élő személyek jogairól

Terjesztés: Általános
2014. május 19.
Eredeti nyelv: angol

A Fogyatékossgal Élő Személyek Jogaival Foglalkozó Bizottság
Tizenegyedik ülészak
2014. március 31.–április 11.

1. számú általános kommentár (2014)

12. cikk: A törvény előtti egyenlőség

I. Bevezetés

1. A törvény előtti egyenlőség az emberi jogok védelmének egy alapvető általános elve, ami elengedhetetlen az egyéb emberi jogok gyakorlásához. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kifejezetten garantálja a törvény előtti egyenlőséghez való jogot. A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény 12. cikke tovább részletezi ennek a polgári jognak a tartalmát, és azokra a területekre összpontosít, ahol a fogyatékossgal élő emberektől hagyományosan megtagadták ezt a jogot. A 12. cikk nem ír elő további jogokat a fogyatékossgal élő emberek számára; egyszerűen leírja az egyes elemeket, amelyeket a részes államok kötelesek figyelembe venni ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő személyek számára másokkal azonos alapon biztosítsák a törvény előtti egyenlőséghez való jogot.

2. E cikk fontosságára tekintettel a Bizottság interaktív fórumokat hozott létre a jogképességgel kapcsolatos megbeszélésekre. A 12. cikkhez kapcsolódó igen hasznos véleménycsere a szakértők, a részes államok, a fogyatékossgal élő személyek szervezetei, a civil nem szervezetek, az egyezményt ellenőrző szervek, nemzeti emberi jogi intézmények és az Egyesült Nemzetek ügynökségei, valamint a Bizottság megállapította, hogy feltétlenül szükséges további útmutatást adni egy általános észrevétel formájában.

3. A különböző részes államok eddig megvizsgált kezdeti jelentései alapján a Bizottság megjegyzi, hogy létezik egy általános félreértés a részes államoknak az Egyezmény 12. cikke szerinti kötelezettségei pontos körét illetően. Valójában általában nem sikerült megérteni, hogy a fogyatékossgal élő személyek jogi alapú modellje azt a helyettes döntéshozatali paradigmától a támogatott döntéshozatalon alapuló paradigma felé való elmozdulást jelent. A jelen általános észrevétel célja, hogy bemutassa a 12. cikk különböző összetevőiből eredő általános kötelezettségeket.

4. Ez az általános észrevétel annak a 12. cikknek az értelmezését tükrözi, amelynek előfeltételeként az Egyezmény 3. cikkében lefektetett alapelvek szolgálnak: a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét; a hátrányos megkülönböztetéstől való mentesség; teljes és hatékony társadalmi részvétel és befogadás; a fogyatékossgal élő személyek különbözőségének tisztelete és elfogadásuk az emberi sokszínűség, valamint az emberiség részeként; esélyegyenlőség; hozzáférhetőség; a nők és férfiak közötti egyenlőség; a fogyatékossgal élő gyermekek formálódó képességeinek tisztelete, és a fogyatékossgal élő gyermekek identitásuk megőrzéséhez fűződő jogának tiszteletben tartása.

5. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi

Egyezségokmánya és a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény is kimondja, hogy a törvény előtti egyenlőséghez való jog elismerése „mindenütt” érvényes. Más szóval, a nemzetközi emberi jogok alapján nem engedhetők meg olyan körülmények, amik között egy személyt megfosztanak a törvény előtti egyenlősége jogának elismerésétől vagy korlátozzák ezt a jogot. Ezt erősíti meg a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 4. cikk 2 bekezdése, amely nem engedi az ezen jogtól való eltérést még vészhelyzet esetén sem. Jóllehet a törvény előtti egyenlőséghez való jogtól történő eltérésre nincs egyenértékű tilalom meghatározva a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló Egyezményben, a Nemzetközi Egyezségokmányában foglalt rendelkezés kiterjed az ilyen védelemre az Egyezmény 4. cikk 4. bekezdése alapján, amely kimondja, hogy a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény rendelkezései nem térhetnek el a meglévő nemzetközi jogtól.

6. A törvény előtti egyenlőséghez való jog más alapvető nemzetközi és regionális emberi jogi egyezményekben is tükröződik. A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény 15. cikke garantálja a nők törvény előtti egyenlőségét és megköveteli a nők jogképességének elismerését a férfiakkal azonos alapon, beleértve a szerződések megkötését, a tulajdon kezelését és a jogaik gyakorlását az igazságügyi rendszerben. Az Emberi Jogok Afrikai Chartájának 3. cikke minden személy számára biztosítja a törvény előtti egyenlőséget és a törvény általi biztosított egyenlő védelem élvezetét. Az emberi jogok amerikai egyezményének 3. cikk rögzíti a jogi személyiséghez való jogot és minden személy jogát ahhoz, hogy a törvény előtt személyként ismerjék el.

7. A részes államok kötelesek holisztikusan vizsgálni minden jogterületet annak biztosítása érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek jogképességhez való jogát ne korlátozzák másokkal nem azonos alapon. A fogyatékossgal élő személyektől hátrányos megkülönböztetés útján történelmileg megtagadták a jogképességhez való jogot számos területen olyan helyettes döntéshozatali rendszerekkel, mint a gyámság, gondnokság és a mentális egészségügyi jogszabályok, amelyek lehetővé teszik a kényszergyógykezelést. Az ilyen gyakorlatokat el kell törölni annak érdekében, hogy helyreállítsák a fogyatékossgal élő személyek teljes jogképességét másokkal azonos alapon.

8. Az egyezmény 12. cikke megerősíti a fogyatékossgal élő személyek teljes jogképességét. A jogképességet a történelem során számos csoporttól megtagadták, ideértve a nőket (különösen a házasságkötést) és az etnikai kisebbségeket. Ugyanakkor a fogyatékossgal élő személyek képezik továbbra is azt a csoportot, amelynek jogképességét a jogrendszerek világszerte a leggyakrabban megtagadják. A törvény előtti egyenlőség jogának elismerése azt jelenti, hogy a jogképesség minden személyek vele született egyetemes jellemzője az emberi mivolta alapján, és azt a jogképességgel élő személyek számára másokkal azonos alapon kell biztosítani. A jogképesség elengedhetetlen a polgári, politikai, gazdasági, szociális és kulturális jogok gyakorlásához. Különleges jelentőséggel bír a fogyatékossgal élő személyek számára, amikor alapvető döntéseket kell hozniuk az egészségük, az oktatásuk és a munkájuk tekintetében. A fogyatékossgal élő személyek jogképességének megtagadása sok esetben vezetett ahhoz, hogy megfosztották őket számos alapvető jogtól, beleértve a szavazati jogot, a házasságkötés és a családalapítás jogát, a reprodukciós jogokat, a szülői jogokat, az intim kapcsolatba és az orvosi kezelésbe való beleegyezéshez való jogot, és a szabadsághoz való jogot.

9. Minden fogyatékossgal élő személyt, beleértve a fizikai, pszichoszociális, értelmi vagy érzékszervi károsodással élőket, érintheti a jogképesség megtagadása és a helyettes döntéshozatal. Azonban a kognitív vagy pszichoszociális fogyatékossgal élő személyeket korábban és jelenleg is aránytalanul érintik a helyettes döntéshozatali rendszerek és a jogképesség megtagadása. A Bizottság megerősíti, hogy egy személy fogyatékos állapota vagy valamilyen károsodás (beleértve a fizikai vagy érzékszervi károsodást) meglete soha nem szolgálhat alapul a jogképesség vagy a 12. cikkben biztosított jogok bármelyikének a megtagadására. A 12. cikk megsértését célzó vagy eredményező minden gyakorlatot el kell törölni annak érdekében, hogy helyreállítsák a fogyatékossgal élő személyek teljes jogképességét másokkal azonos alapon.

10. Ez az általános kommentár elsősorban a 12. cikk normatív tartalmára és a részes államok abból eredő kötelezettségeire összpontosít. A Bizottság tovább folytatja a munkát ezen a területen annak érdekében, hogy további részletes útmutatást adjon a 12. cikkből eredő jogok és kötelezettségek tekintetében zárókövetkeztetések, általános kommentárok és egyéb dokumentumok formájában.

II. A 12. cikk normatív tartalma

12. cikk 1. bekezdés

11. A 12. cikk 1. bekezdése megerősíti a fogyatékossgal élő személyeknek jogát a törvény előtti egyenlőséghez. Ez garantálja, hogy minden emberi lényt jogi személyiséggel rendelkező személyként tiszteljének, amely előfeltétele egy személy jogképessége elismerésének.

12. cikk 2. bekezdés

12. A 12. cikk 2. bekezdése elismeri, hogy fogyatékossgal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jogképesség. A jogképesség magában foglalja a képességet arra, hogy valaki a jog birtokosa és a törvény szerinti gyakorlója legyen. A jogok birtokosaként megillető jogképesség arra jogosítja a személyt, hogy a jogrendszer teljes körű védelmet adjon a jogainak. A törvény előtti eljárásra vonatkozó jogképesség értelmében a személy megbízottként járhat el, ami alapján ügyletekben vehet részt és jogviszonyokat hozhat létre, módosíthat vagy szüntethet meg. A cselekvőképesség elismerését az Egyezmény 12. cikk 5. bekezdése adja, amely rögzíti a részes államok kötelezettségét, hogy „megtegyenek minden megfelelő és hatékony intézkedést a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogának biztosítására a tulajdonhoz való joghoz és az örökléshez való joghoz, saját pénzügyeik ellenőrzéséhez, továbbá bankkölcsönhöz, jelzáloghoz és más pénzügyi hitelhez való egyenlő hozzáféréshez, illetve biztosítsák, hogy a fogyatékossgal élő személyeket önkényesen ne foszthassák meg a vagyonuktól.”

13. A jogképesség és az értelmi illetőleg pszichés képesség két külön fogalom. A jogképesség a jogokra és kötelezettségekre (kereseti jog), valamint ezen jogok és kötelezettségek gyakorlására (cselekvőképesség) való képesség. Ez a kulcs a társadalomban való érdemi részvételhez. Az értelmi illetőleg pszichés képesség a személy döntéshozó készségére utal, amely természetesen személyenként változik, és egy adott személy esetében is számos tényezőtől függhet, beleértve a környezeti és a társadalmi tényezőket. Az olyan jogi eszközök, mint Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (6. cikk), a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (16. cikk) és a nőekkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény (15. cikk), nem határozzák meg a szellemi képesség és a jogképesség közötti különbséget. A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló Egyezmény 12. cikke azonban egyértelművé teszi, hogy az „elme épségének hiánya” és az egyéb megkülönböztető címkék nem jogszerű indokok a jogképesség (akár a kereseti jog, akár a cselekvőképesség) megtagadására. Az Egyezmény 12. cikke alapján a szellemi képesség vélt vagy tényleges hiánya nem használható a jogképesség megtagadásának indokaként.

14. A jogképesség minden személy veleszületett joga, beleértve a fogyatékossgal élő személyeket is. A fentieknek megfelelően két részből áll. Az első a jogokra való jogosultságra és a törvény előtt a jogi személyként való elismerésre vonatkozó jogképesség. Ez magában foglalhatja például a születési anyakönyvi kivonathoz, az orvosi segítséghez, a választói névjegyzékbe való felvételhez vagy útlevél kérelmezéséhez való jogot. A második az ezen jogok gyakorlására és a törvény által elismert cselekvések végzésére vonatkozó cselekvőképesség. Ez az a komponens, amelyet gyakran megtagadnak vagy csökkentenek a fogyatékossgal élő személyek esetében. Például a törvény lehetővé teszi, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek tulajdonuk legyen, de nem mindig tartja tiszteletben az általuk a tulajdon megvásárlása és eladása tekintetében tett intézkedéseket. A jogképesség azt jelenti, hogy minden ember, köztük a fogyatékossgal élő személyek is, pusztán az emberi létükből kifolyólag rendelkeznek jogképességgel és cselekvőképességgel. Ezért a jogképesség mindkét szálát el kell ismerni a jogképességhez való jog teljesítéséhez; azok nem választhatók egymástól. Az értelmi, illetőleg pszichés képesség fogalma rendkívül ellentmondásos és önmagában és önmagától. Az értelmi, illetőleg pszichés képesség nem egy objektív, tudományos és természetesen előforduló jelenség, ahogy általában bemutatják. Az értelmi, illetőleg pszichés képesség függ az olyan társadalmi és politikai összefüggésektől, mint a tudományok, foglalkozások és gyakorlatok, amelyek meghatározó szerepet játszanak a szellemi képesség értékelésében.

15. A legtöbb részes állam jelentésében, amit a Bizottság eddig megvizsgált, a szellemi képesség és a jogképesség fogalmi keveredtek abban a tekintetben, hogy ha egy személyt úgy tekintenek, hogy károsodott a döntéshozatali készsége (gyakran kognitív vagy pszichoszociális fogyatékossgal miatt), akkor megfosztották az adott döntés meghozatalára való jogképességétől. Ezt egyszerűen a károsodás diagnózisa alapján döntenek el (állapot alapú megközelítés), vagy úgy vélik, hogy a személy olyan döntést hoz, aminek káros következményei vannak (végeredmény alapú megközelítés) vagy egy személy döntéshozatali készségét hiányosnak tekintik (funkcionális megközelítés). A funkcionális megközelítés megpróbálja felmérni a szellemi képességet és így tagadni a jogképességet. Gyakran azon alapul, hogy a személy képes-e megérteni a döntése természetét és következményeit és/vagy tudja-e használni vagy

mérlegelni a vonatkozó információt. Ez a megközelítés két fő ok miatt hibás: (a) diszkriminatív módon alkalmazza a fogyatékossgal élő személyekkel szemben; és (b) azt feltételezi, hogy képes pontosan felmérni az emberi elme belső működését, és ha egy személy nem felel meg a vizsgálaton, azt megtagad tőle egy alapvető emberi jogot – a törvény előtti egyenlőség jogát. Az összes ilyen megközelítésben a személy fogyatékossgát és/vagy döntéshozatali készségét jogszerű indoknak tekintik a jogképessége megtagadására és arra, hogy csökkentésük a jogállását mint a törvény előtt álló személy. A 12. cikk nem tesz lehetővé a jogképesség ilyen megkülönböztető megtagadását, és megköveteli, hogy biztosítsanak támogatást a jogképesség gyakorlásához.

12. cikk 3. bekezdés

16. A 12. cikk 3. bekezdése elismeri, hogy a részes államok kötelesek biztosítani a fogyatékossgal élő személyek hozzáférését a jogképességük gyakorlását célzó támogatáshoz. A részes államoknak tartózkodnia attól, hogy a fogyatékossgal élő személyektől megtagadják a jogképességüket és kötelesek a fogyatékossgal élő személyek számára hozzáférést biztosítani olyan támogatáshoz, ami szükséges ahhoz, hogy joghatással bíró döntéseket hozzanak.

17. A jogképesség gyakorlásához szükséges támogatásnak tiszteletben kell tartania a fogyatékossgal élő személyek jogait, akaratát és választásait, és soha nem minősülhet helyettes döntéshozatalnak. A 12. cikk 3. bekezdése nem határozza meg, hogy a támogatás milyen formát öltson. A „támogatás” tág fogalom, amely magában foglalja mind a hivatalos, mind a nem hivatalos, különböző típusú és intenzitású támogatási módokat. Például: a fogyatékossgal élő személyek választhatnak egy vagy több megbízható támogató személyt, akik segítséget nyújtanak nekik a jogképességük gyakorlásához bizonyos típusú döntések esetén, vagy kérhetnek más támogatási formákat, például azonos helyzetben levőktől kapott támogatás, tanácsadás (ideértve az önérvényesítő támogatást) vagy kommunikációs segítséget. A fogyatékossgal élő személyeknek a jogképességük gyakorlását célzó támogatása körébe tartozhatnak az egyetemes tervezéssel és a hozzáférhetőséggel kapcsolatos intézkedések (például, amik megkövetelik magánjogi és az állami szereplőktől, például a bankoktól és a pénzügyintézetektől, hogy biztosítsanak tájékoztatást érthető formátumban vagy szakszerű jelnyelvi tolmácsolást) annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek elvégezhessek a számlanyitáshoz, szerződéskötéshez vagy egyéb társadalmi tranzakciókhoz szükséges cselekményeket. A támogatás megjelenhet a változatos nem-hagyományos kommunikációs módszerek fejlesztésében és elismerésében is, különösen azok számára, akik nem-verbális kommunikációs formákat használnak, hogy kifejezzék az akaratukat és a választásukat. Sok fogyatékossgal élő ember számára az előre tervezés képessége fontos támogatási forma, amelynek keretében kifejezhetik az akaratukat és a kívánságaikat, amiket követni kell, amikor esetleg nincsenek abban a helyzetben, hogy másokkal közöljék az akaratukat. Minden fogyatékossgal élő személynek joga van arra, hogy előre tervezzen és meg kell adni nekik a lehetőséget, hogy ezt másokkal azonos alapon tegyék. A részes államok az előzetes tervezési mechanizmusok különböző formáit biztosíthatják a különféle választásoknak való megfeleléshez, de egyetlen lehetőség sem lehet diszkriminatív. Szükség esetén támogatást kell nyújtani az előzetes tervezési folyamat lefolytatásához. Azt a pontot, amikor az előzetes iránymutatás hatályba lép (és hatályát veszti), az adott személynek kell meghatároznia, és annak szerepelnie kell az iránymutatás szövegében. Nem alapulhat egy értékelésen, mely szerint a személynek hiányzik a szellemi képessége.

18. A nyújtandó támogatás típusa és intenzitása személyenként jelentősen eltérő köszönhetően a fogyatékossgal élő személyek sokszínűségének. Ez összhangban van a 3. cikk d) pontjával, amely az Egyezmény egyik általános elveként előírja „a fogyatékossgal élő személyek különbözőségének tiszteletét és az elfogadásukat az emberi sokszínűség, valamint az emberiség részeként”. A fogyatékossgal élő személyek egyéni autonómiáját és döntéshozói képességét mindenkor tiszteletben kell tartani, beleértve a válsághelyzeteket is.

19. Néhány fogyatékossgal élő személy csak a jogképességhez való joguk másokkal azonos alapon való elismerését igénylik, amit az Egyezmény 12. cikk 2. bekezdése ír elő, és nem kívánják gyakorolni a 12. cikk 3. bekezdésében írt támogatáshoz való jogukat.

12. cikk 4. bekezdés

20. A 12. cikk 4. bekezdése azokat a biztosítókat ismerteti, amiknek a jogképességet támogató rendszerben jelen kell lennie. A 12. cikk 4. bekezdését a 12. cikk többi részével és az egész Egyezménnyel együtt kell olvasni. Megköveteli, hogy a részes államok megfelelő és hatékony

biztosítékokat kötelesek kialakítani a jogképeség gyakorlására. A biztosítékok elsődleges céljának annak kell lennie, hogy biztosítsa a személy jogainak, akaratának és választásának tiszteletben tartását. Ennek eléréséhez a biztosítékoknak másokkal azonos alapon kell védelmet nyújtania a visszaéléssel szemben.

21. Ott, ahol jelentős erőfeszítéseket követően sem határozható meg az egyén akaratát és választását, az „akarat és választás legfőbb értelmezése” fogalomban kell felváltania a „legfőbb érdekei” meghatározást. Ez tartja tiszteletben az egyén jogait, akaratát és választásait a 12. cikk 4. bekezdésével összhangban. A „legjobb érdek” elv olyan biztosíték, ami a felnőttek tekintetében nem felel meg a 12. cikknek. Az „akarat és választások” paradigmának kell felváltania a „legfőbb érdek” paradigmát ahhoz, hogy a jogképeséghez való jogot másokkal azonos alapon illesse meg a fogyatékosokkal élőket.

22. Minden ember ki van téve az „indokolatlan befolyás” kockázatának, de ez súlyosabb lehet azok esetében, akik mások támogatására szorulnak a döntéshozatalban. Indokolatlan befolyás akkor fordul elő, ha a támogató személy és a támogatott személy közötti kapcsolat minősége magában foglalja a félelem, az agresszió, a fenyegetés, a megtévesztés vagy manipuláció jeleit. A jogképeség gyakorlása biztosítékainak magukban kell foglalniuk az indokolatlan befolyással szembeni védelmet; ugyanakkor a védelemnek tiszteletben kell tartania a személy jogait, akaratát és választásait, beleértve a kockázatvállaláshoz és a hibázáshoz való jogot.

12. cikk 5. bekezdés

23. A 12. cikk 5. bekezdés megköveteli, hogy a részes államok tegyenek intézkedéseket, beleértve jogalkotási, közigazgatási, bírósági és egyéb gyakorlati intézkedéseket a fogyatékosokkal élő személyek jogainak másokkal egyenlő alapon történő biztosítására a pénzügyi és gazdasági ügyekben. A pénzügyekhez és vagyonhoz való hozzáférést hagyományosan megtagadták a fogyatékosokkal élő személyektől a fogyatékosok medikális modellje alapján. Azt a megközelítést, amely a fogyatékosokkal élő személyektől pénzügyi kérdésekben megtagadta a jogképeséget, fel kell váltani a jogképeség gyakorlásának támogatásával – összhangban a 12. cikk 3. bekezdéssel. Ugyanúgy, ahogy a nemiség/társadalmi nem sem lehet a hátrányos megkülönböztetés alapja a pénzügyek és a tulajdon¹ tekintetében, a fogyatékosok sem.

III. A részes államok kötelezettségei

24. A részes államok kötelesek tiszteletben tartani, megvédeni és teljesíteni minden fogyatékosokkal élő személy jogát a törvény előtti egyenlőséghez. E tekintetben a részes államoknak tartózkodniuk kell minden olyan intézkedéstől, amely megfosztja a fogyatékosokkal élő személyeket a törvény előtti egyenlőség jogától. A részes államoknak intézkedéseket kell tennie, hogy megakadályozzák a nem állami szereplőket és a magánszemélyeket abban, hogy beleavatkozzanak a fogyatékosokkal élő személyek azon képességébe, hogy megvalósítsák és gyakorolják az emberi jogukat, beleértve a jogképeséghez való jogot. A jogképeség gyakorlásához biztosított támogatás egyik célja a fogyatékosokkal élő személyek bizalmának és készségeinek felépítése, hogy a jövőben kevesebb támogatással gyakorolhassák a jogképeségüket, ha úgy kívánják. A részes államok kötelessége, hogy képzést biztosítsanak a támogatásban részesülő személyek számára annak érdekében, hogy el tudják dönteni, ha kevesebb támogatásra van szükségük, vagy, hogy már nem igényelnek támogatást a jogképeségük gyakorlásához.

25. Az „egyetemes jogképeség” elismerése érdekében, ahol minden személy – tekintet nélkül a fogyatékosokra vagy a döntéshozatali készségekre – vele született módon rendelkezik jogképeséggel, a részes államok kötelesek megszüntetni a jogképeség tagadását a fogyatékosok alapján, ami a céljában vagy hatásában hátrányos megkülönböztetést eredményez.²

26. A részes államok első jelentéseire vonatkozó záró következtetéseiben a Fogyatékosokkal Élő Személyek Jogaival Foglalkozó Bizottság a 12. cikk vonatkozásában többször kijelentette, hogy a részes államok kötelesek „felülvizsgálni a gondnokságot és helyettes vagyonekezelést lehetővé tevő törvényeket, és lépéseket tenni a helyettes döntéshozatalt támogató törvények támogatott döntéshozatallal való felváltására, ami tiszteletben tartja az egyén autonómiáját, akaratát és választásait.”

¹ Lásd: Egyezmény a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések minden formájának kiküszöböléséről 13. cikk b).

² Lásd a fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló Egyezmény 2. cikkét, együtt az 5. cikkel.

27. A helyettes döntéshozatali rendszerek sokféle formát ölthetnek, beleértve a teljeskörű/kizáró gondnokságot, a bírósági gondnokság alá vételt és a korlátozó/részleges gondnokságot. Ezeknek a rendszereknek azonban vannak közös tulajdonságai: olyan rendszerekként határozhatók meg, amelyben (i) a személyt megfosztják a jogképességétől, még akkor is, ha ez egyetlen döntésre vonatkozik; (ii) a helyettes döntéshozót az érintett személytől eltérő személy nevezi ki, és ez a saját akarata ellenében történhet; és (iii) a helyettes döntéshozó bármely döntése azon alapul, hogy szerinte mi az érintett személy objektíven „legfőbb érdeke” – ellentétben azzal, amikor az a személy saját akaratán és kívánságain alapul.

28. A részes államok kötelesek a helyettes döntéshozatali rendszereket támogatott döntéshozattal felcserélni, ami megköveteli mind a helyettes döntéshozatali rendszerek eltörlését, mind a támogatott döntéshozatali alternatívák kidolgozását. A támogatott döntéshozatali rendszerek fejlesztése a helyettes döntéshozatali rendszerek fenntartásával párhuzamosan nem elegendő az Egyezmény 12. cikkének való megfeleléshez.

29. Egy támogatott döntéshozatali rendszer többféle támogatási lehetőséget foglal magában, amelyek a személy akaratának és választásainak, valamint az emberi jogi normák tiszteletben tartásának adnak elsőbbséget. Védelmet kell biztosítani az összes jog számára, beleértve azokat, amelyek az autonómiához (jogképességhez való joghoz, törvény előtti egyenlőséghez való joghoz, lakóhely megválasztásához való joghoz), illetve a visszaéléssel és rossz bánásmóddal szembeni mentességhez (élethez való jog, testi épséghez való jog, stb.) kapcsolódnak. – Emellett nem szabad, hogy a támogatott döntéshozatali rendszerek túlszabályozzák a fogyatékossgal élő személyek életét. Jóllehet a támogatott döntéshozatali rendszerek számos formát ölthetnek, mindegyiknek tartalmaznia kell bizonyos kulcsfontosságú rendelkezéseket az Egyezmény 12. cikke betartásának biztosítása érdekében, beleértve a következőket:

(a) A támogatott döntéshozatalnak mindenki számára elérhetőnek kell lennie. Egy személy támogatási igénye, különösen, ha az magas, nem lehet akadálya a döntéshozatalban nyújtott támogatásnak;

(b) A jogképesség gyakorlásához nyújtott minden támogatási formának, beleértve az intenzívebb támogatási formákat is, a személy akaratán és választásain kell alapulnia, nem pedig azon, hogy mit gondolnak az ő objektíven legfőbb érdekeiről;

(c) Egy személy kommunikációs módszere nem lehet akadálya a döntéshozatali támogatás igénybe vételéhez, még akkor sem, ha ez a kommunikáció nem hagyományos vagy azt nagyon kevés ember érti;

(d) A személy által hivatalosan választott támogató személy(ek) jogi elismerését lehetővé és hozzáférhetővé kell tenni, és az államok kötelessége a támogatás létrehozásának elősegítése, különösen azok számára, akik el vannak szigetelve és esetleg nem férnek hozzá a közösségben természetesen előforduló támogatáshoz. Ennek magában kell foglalnia egy mechanizmust, amellyel harmadik felek ellenőrizni tudják a támogató személy személyazonosságát, valamint egy mechanizmust, amivel harmadik felek számára megkérdőjelezhetik a támogató személy cselekvését, ha úgy vélik, hogy a támogató személy nem az érintett személy akaratának és választásainak megfelelően jár el;

(e) Az Egyezmény 12. cikk 3. bekezdésében rögzített követelménynek való megfelelés érdekében a részes államok intézkedéseket tesznek, hogy „hozzáférést biztosítsanak” hogy a szükséges támogatáshoz; a részes államoknak biztosítaniuk kell, hogy támogatás névleges összegért vagy ingyenesen legyen elérhető a fogyatékossgal élő személyek számára, és hogy a pénzügyi források hiánya ne akadályozza a támogatáshoz való hozzáférést a jogképesség gyakorlása során;

(f) A döntéshozatal során nyújtott támogatás nem használható fel a fogyatékossgal élő személyek egyéb alapvető jogai, különösen a szavazati jog, a házasságkötéshez való jog, vagy az élettársi kapcsolat létrehozásához vagy a családalapításhoz való jog, a szülői jogok, az intim kapcsolathoz és orvosi kezeléshez való beleegyezéshez való jog, vagy a szabadsághoz való jog korlátozásának indokaként;

(g) A személynek rendelkeznie kell a joggal, hogy visszautasítsa a támogatást vagy hogy bármikor módosítsa a támogatási kapcsolatot;

(h) Biztosítékokat kell felállítani a jogképességgel és a jogképesség gyakorlásához nyújtott támogatással kapcsolatos minden eljárásban. A biztosítékok célja annak biztosítása, hogy tiszteletben tartsák a személy akaratát és választásait.

(i) A jogképesség gyakorlásához nyújtott támogatás nem múlhat az értelmi, illetőleg pszichés képesség értékelésén; a támogatási igényekre vonatkozó új, nem-diszkriminatív mutatók szükségese a jogképesség gyakorlásához nyújtott támogatás tekintetében.

30. A törvény előtti egyenlőséghez való jogot régóta a polgári és politikai jogként ismerik el, amely a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában gyökerezik. A polgári és politikai jogok a megerősítés pillanatában érvényesülnek, és a részes államok kötelesek lépéseket tenni ezen jogok azonnali érvényesülése érdekében. Mint ilyenek, a 12. cikkben biztosított jogok a megerősítés pillanatától alkalmazandók, és azonnal érvényesíthetők. A 12. cikk 3. bekezdés alapján az állam azon kötelezettsége, hogy hozzáférést biztosítson a jogképesség gyakorlását segítő támogatásokhoz, a törvény előtti egyenlőséghez való polgári és politikai jog megvalósításának kötelezettségét jelenti. A „fokozatos megvalósítás” (4. cikk 2. bek.) nem vonatkozik a 12. cikk rendelkezéseire. Az Egyezmény ratifikálását követően a részes államoknak haladéktalanul intézkedéseket kell tenniük a 12. cikkben írt jogok megvalósítása érdekében. Ezeknek az intézkedéseknek célzatosnak és jól megtervezettnek kell lennie, és magában kell foglalnia a fogyatékosággal élő személyek és az ő szervezeteik érdemi részvételével folytatott konzultációt.

IV. Kapcsolódás az Egyezmény egyéb rendelkezéseivel

31. A jogképesség elismerése elválaszthatatlanul kapcsolódik a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezményben biztosított számos egyéb jog gyakorlásához, ideértve többek között a következőket: az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés (13. cikk), mentális egészségügyi intézményben való nem önkéntes elhelyezéssel szembeni jog és mentális egészségügyi kezelésen való részvétel elleni jog (14. cikk), a személy fizikai és mentális integritásának tiszteletben tartásához való jog (17. cikk), a mozgásszabadság és az állampolgárság szabadságának joga (18. cikk), jog annak megválasztásához, hogy a személy hol és kivel éljen (19. cikk), a véleménynyilvánítás szabadsága (21. cikk), a házasságkötés és családalapítás joga (23. cikk), az orvosi kezeléshez való hozzájárulás joga (25. cikk), és a választás és választhatóság joga (29. cikk). A törvény előtti elismerés nélkül jelentősen sérül a személy képessége arra, hogy érvényesítse és gyakorolja ezeket a jogokat és az Egyezmény által biztosított sok más jogot.

5. cikk: Egyenlőség és hátrányos megkülönböztetéstől való mentesség

32. A törvény előtti egyenlőség eléréséhez a jogképesség nem tagadható meg diszkriminatív módon. Az Egyezmény 5. cikke garantálja az egyenlőséget minden személy számára a törvény előtt és alatt, valamint a törvény szerinti egyenlő védelmet. Kifejezetten tilt a fogyatékoság alapján történő mindenféle hátrányos megkülönböztetést. Az Egyezmény 2. cikke a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetést úgy határozza meg, mint „bármilyen, a fogyatékoságon alapuló megkülönböztetés, kizárás vagy korlátozás, amelynek az a célja vagy a hatása, hogy csorbítsa vagy megsemmisítse a valamennyi emberi jog és alapvető szabadságjog másokkal azonos alapon való elismerését, élvezetét vagy gyakorlását”. A jogképességnek a fogyatékosággal élő személyek törvény előtti egyenlő elismeréshez fűződő jogába való beavatkozást célzó vagy eredményező megtagadása sérti az Egyezmény 5. és 12. cikkét. Az államok képesek korlátozni egy személy jogképességét bizonyos körülmények között, mint például csőd vagy büntető ítélet. Azonban a törvény előtti egyenlőséghez és a hátrányos megkülönböztetéstől való mentességhez való jog megköveteli, hogy ha az állam megtagadja a jogképességet, akkor azt mindenki tekintetében azonos alapon tegye. A jogképesség megtagadása nem alapulhat személyes tulajdonságon, mint a nem, faj vagy fogyatékoság, illetve nem lehet az a célja vagy hatása, hogy a személyt eltérően kezelik.

33. A hátrányos megkülönböztetéstől való mentesség elismerése a jogképességben visszaállítja az autonómiát és tiszteletben tartja a személy emberi méltóságát az Egyezmény 3. cikk a) pontjában írt elvekkel összhangban. A legtöbbször jogképesség szükséges ahhoz, hogy a személy maga dönthessen. A függetlenség és az autonómia magában foglalja a jogosultságot arra, hogy az egyén döntéseit a törvény szerint tiszteletben tartsák. A döntéshozatal során a támogatásra és ésszerű alkalmazkodásra való igény nem használható fel a személy jogképességének megkérdőjelezésére. A különbözőség tisztelete és a fogyatékosággal élő személyek elfogadása az emberi sokszínűség és emberiség részeként (3. cikk d)) összeegyeztethetetlen a jogképesség asszimilációs alapon történő megadásával.

34. A megkülönböztetéstől való mentesség magában foglalja az ésszerű alkalmazkodáshoz való jogot a jogképesség gyakorlása körében (5. cikk 3. bek.). Az Egyezmény 2. cikkében meghatározott ésszerű alkalmazkodás „az elengedhetetlen és megfelelő módosításokat és változtatásokat jelenti, amelyek nem

jelentenek aránytalan és indokolatlan terhet, és adott esetben szükségesek, hogy biztosítsák a fogyatékossgal élő személy alapvető emberi jogainak és szabadságainak a mindenkit megillető, egyenlő mértékű élvezetét és gyakorlását”. A jogképesség körében az ésszerű alkalmazkodáshoz való jog elkülönül a jogképesség gyakorlásához nyújtott támogatásra való jogtól, és kiegészíti azt. A részes államok kötelesek elvégezni a szükséges módosításokat és változtatásokat, hogy a fogyatékossgal élő személyek gyakorolhassák a jogképességüket, kivéve, ha ez aránytalan vagy indokolatlan terhet jelent. Ilyen módosítások és változtatások lehetnek többek között az olyan fontos épületekhez való hozzáférés, mint például a bíróságok, bankok, szociális juttatási hivatalok és szavazóhelyek; hozzáférhető információ a joghatállyal bíró döntésekhez; és személyes segítségnyújtás. A jogképesség gyakorlása során a támogatáshoz való jog nem korlátozható az aránytalan vagy indokolatlan teherre való hivatkozással. Az államnak abszolút kötelezettsége van arra, hogy hozzáférést biztosítson a támogatáshoz a jogképesség gyakorlása során.

6. cikk: Fogyatékossgal élő nők

35. A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény 15. cikke előírja a nők jogképességét a férfiakkal egyenlő alapon, ezzel elismerve, hogy jogképesség elismerése a törvény előtt egyenlőség elismerésének szerves része: „A Részes Államok kötelesek, polgári ügyekben, a nők részére a férfiakéval azonos jogképességet biztosítani, valamint azonos lehetőségeket is a jogképességük érvényesülésére.” Hangsúlyozottan kötelesek a nők részére egyenlő jogokat biztosítani szerződések kötésében és vagyonkezelésben, valamint kötelesek őket egyenlőként kezelni a különböző fokú bíróságok eljárásának összes szakaszaiban” (2. bek.). Ez a rendelkezés minden nőre vonatkozik, beleértve a fogyatékossgal élő nőket. A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény elismeri, hogy a fogyatékossgal élő nők a hátrányos megkülönböztetés többszörös és egymást metsző formáinak lehetnek kitéve a nem és a fogyatékossgal alapján. Például: a fogyatékossgal élő nők a kényszersterilizálás magas arányának vannak kitéve, és gyakran megtagadják tőlük a reprodukív egészségük irányítását és a döntéshozatalt, azzal a feltételezéssel, hogy nem képesek hozzájárulni a nemi élethez. Bizonyos joghatóságokban magasabb arányban alkalmazzák a helyettes döntéshozatalt a nők esetében, mint a férfiaknál. Ezért különösen fontos megerősíteni, hogy a fogyatékossgal élő nők jogképességét másokkal azonos alapon kell elismerni.

7. cikk: Fogyatékossgal élő gyermekek

36. Míg az Egyezmény 12. cikke a törvény előtti egyenlőséget védi minden személy számára az életkortól függetlenül, az Egyezmény 7. cikke elismeri a gyermekek fejlődő képességeit, és előírja, hogy „minden, a fogyatékossgal élő gyermekekkel kapcsolatos intézkedés során elsődlegesen a gyermek legfőbb érdekeit kell figyelembe venni” (2. bek.), és hogy biztosítani kell, hogy „a véleményüket az életkoruknak és fejlettségüknek megfelelően súlyozzák” (3. bek.). A 12. cikknek való megfelelés érdekében a részes államoknak felül kell vizsgálniuk a törvényeiket annak biztosítására, hogy tiszteletben tartsák a fogyatékossgal élő gyermekek akaratát és választásait más gyermekekkel azonos alapon.

9. cikk: Hozzáférhetőség

37. A 12. cikkben írt jogok szorosan kapcsolódnak az állam hozzáférhetőséggel kapcsolatos kötelezettségeihez (9. cikk), mivel a törvény előtti egyenlőséghez való jog szükséges ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő személyek önállóan éljenek és teljes körűen részt vegyenek az élet minden területén. A 9. cikk megköveteli a nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférés útjában álló akadályok azonosítását és kiküszöbölését. Az információhoz és a kommunikációhoz való hozzáférhetőség hiánya és a nem hozzáférhető szolgáltatások a gyakorlatban akadályokat képezhetnek a jogképesség gyakorlása előtt egyes fogyatékossgal élő személyek számára. Ezért a részes államoknak a jogképesség gyakorlásához, és az ahhoz kapcsolódó minden információhoz és kommunikációhoz való minden eljárást teljes körűen hozzáférhetővé kell tenniük. A részes államoknak felül kell vizsgálniuk a jogszabályaikat és a gyakorlataikat annak érdekében, hogy érvényesíteni lehessen a jogképességhez és a hozzáférhetőséghez való jogot.

13. cikk: Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés

38. A részes államoknak biztosítaniuk kell, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos hozzáféréssel rendelkezzenek az igazságszolgáltatáshoz. A jogképességhez való jog elismerése sok tekintetben elengedhetetlen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez. Ahhoz, hogy a jogaikat és kötelezettségeiket másokkal azonos alapon gyakorolhassák, a fogyatékossgal élő személyeket egyenlő jogállású személyként kell elismerni a törvény előtt a bíróságokon és törvényszékeken. A részes államoknak biztosítaniuk kell azt is, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos hozzáféréssel rendelkezzenek a jogi képviselőhöz. Ezt számos jogrendszerben problémaként azonosították, amit orvosolni kell, többek között azért, hogy azoknak a személyeknek, akik azt tapasztalják, hogy beavatkoznak a jogképességükbe, lehetőségük legyen vitatni az ilyen beavatkozást – saját maguk vagy jogi képviselő útján – és a jogaikat bíróság előtt megvédeni. A fogyatékossgal élőket gyakran megfosztották a kulcsfontosságú szerepektől az igazságügyi rendszerben (ügyvédek, bírók, tanúk vagy esküdtszék tagjai).

39. A rendőröket, szociális munkásokat és más, elsőként reagáló személyeket ki kell képezni arra, hogy a fogyatékossgal élő embereket teljes jogú személynek ismerjék el a törvény előtt, és hogy a nem fogyatékos személyekével azonos súllyal kezeljék a fogyatékossgal élő személyek panaszait és nyilatkozatait. Ez magában foglalja a képzést és a figyelemfelhívást ezeknél a fontos szakmáknál. A fogyatékossgal élő személyek számára biztosítani kell a jogképességet arra, hogy másokkal azonos alapon vallomást tegyenek. Az Egyezmény 12. cikke támogatást garantál a jogképesség gyakorlásához, beleértve a vallomástételre való képességet bírósági, közigazgatási és más jogi eljárásokban. Az ilyen támogatás különböző formákban történhet, ideértve a változatos kommunikációs módszerek elismerését, a videós vallomástétel megengedését bizonyos helyzetekben, az eljárási alkalmazkodást, szakszerű jelnyelvi tolmácsolás biztosítását és más segítő módszereket. Az igazságszolgáltatás részére is képzést kell tartani és ismertetni kell a kötelezettségeiket a fogyatékossgal élő személyek jogképességének tiszteletben tartása tekintetében, beleértve a jogképességet és cselekvőképességet.

14. és 25. cikk: Szabadság, a biztonság és hozzáférés

40. A fogyatékossgal élő személyek jogképességhez való jogának másokkal azonos alapon történő tiszteletben tartása magában foglalja a fogyatékossgal élők szabadsághoz és személyes biztonsághoz való jogának tiszteletben tartását is. Állandó problémát jelent a jogképesség megtagadása a fogyatékossgal élő személyektől és az akaratuk ellenére történő intézményi elhelyezésük (akár a beleegyezésük nélkül, akár helyettes döntéshozó révén). Ez a gyakorlat a szabadságtól való önkényes megfosztást jelent, és sérti az Egyezmény 12. és 14. cikkét. A részes államoknak tartózkodniuk kell az ilyen gyakorlatoktól, és mechanizmust kell bevezetniük azon esetek áttekintésére, ahol fogyatékossgal élő személyeket a beleegyezésük nélkül helyeztek bentlakásos intézménybe.

41. A lehető legmagasabb színvonalú egészségügyi ellátásra való jog (25. cikk) magában foglalja az egészségügyi ellátáshoz való jogot a szabad és tájékoztatáson alapuló hozzáférés alapján. A részes államok kötelesek előírni, hogy minden egészségügyi és orvosi szakember (beleértve a pszichiátriai szakembereket) a kezelés előtt szerezze be a fogyatékossgal élő személy szabad és tájékozott beleegyezését. A jogképességhez másokkal azonos alapon való joggal összefüggésben a részes államok kötelesek megtagadni az engedélyt a helyettes döntéshozatalra vonatkozóan, hogy a fogyatékos személyek maguk adják meg a hozzáférést. Minden egészségügyi és orvosi személyzetnek biztosítania kell a megfelelő konzultációt a fogyatékossgal élő személy közvetlen részvételével. A legjobb tudásuk szerint biztosítaniuk kell, hogy az asszisztensek vagy támogató személyek ne helyettesítsék a fogyatékossgal élő személyek döntéseit és ne gyakoroljanak indokolatlan befolyást azokra.

15., 16. és 17. cikk: Személyes integritás tiszteletben tartása és mentesség a kínzástól, kizsákmányolástól, erőszaktól és visszaéléstől

42. Ahogyan azt a Bizottság számos összefoglaló megállapításában kijelentette, a pszichiátriai és más egészségügyi és orvosi szakemberek által végzett kénygyógyszerkezelés sérti a törvény előtti egyenlőséghez való jogot és a személyes integritáshoz való jogot (17. cikk); a kínzástól való mentességre (15. cikk), valamint és az erőszaktól, kizsákmányolástól és visszaéléstől való mentességre (16. cikk) vonatkozó szabályokat. Ez a gyakorlat megtagadja a személy jogképességét, hogy megválassza az orvosi kezelést, ami sérti az Egyezmény 12. cikkét. Ezzel szemben a részes államok mindenkor kötelesek tiszteletben tartani a fogyatékossgal élő személyek döntéshozatalra vonatkozó jogképességét, beleértve a vészhelyzeteket is; biztosítaniuk kell, hogy pontos és hozzáférhető információ legyen elérhető a

szolgáltatási lehetőségekről, és hogy nem orvosi módszerek is rendelkezés álljanak; továbbá biztosítaniuk kell a hozzáférést a független támogatáshoz. A részes államok kötelesek hozzáférést biztosítani a pszichiátriai és egyéb orvosi kezelésekre vonatkozó döntésekhez szükséges támogatáshoz. A kényszerkezelés különös gondot jelent a pszichoszociális, szellemi és kognitív fogyatékossgal élő személyek esetében. A részes államok kötelesek eltörölni az olyan politikákat és jogszabályokat, amelyek lehetővé teszik vagy állandósítják a kényszerkezelést, ami a mentális egészségügyi törvények folyamatos megsértését jelenti szerte a világon, annak ellenére, hogy empirikus bizonyítékok utalnak arra, hogy nem hatékony és a mentális egészségügyi rendszereket igénybe vevő azon emberek véleménye ellenére, akik mély fájdalmat és traumát éltek át a kényszerkezelés következtében. A Bizottság azt ajánlja, hogy a részes államok biztosítsák, hogy a személy testi vagy mentális integritásával kapcsolatos döntéseket csak az érintett személy szabad és tájékozott beleegyezésével lehessen meghozni.

18. cikk: Állampolgárság

43. A fogyatékossgal élő személyeknek joga a saját névhez és ahhoz, hogy a születésüket nyilvántartásba vegyék mindenhol a törvény előtti egyenlő elismeréshez való joguk részeként (18. cikk 2. bek.). A részes államok kötelesek megtenni a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a fogyatékossgal élő gyermekeket a születéskor nyilvántartásba vegyék. Ezt a jogot előírja a gyermekek jogairól szóló egyezmény (7. cikk) azonban a többi gyerekhez képest aránytalanul nagy valószínűséggel fordul elő, hogy a fogyatékossgal élő gyermekeket nem veszik nyilvántartásba. Ez nemcsak megfosztja őket az állampolgárságtól, hanem gyakran megtagadja tőlük az egészségügyi ellátáshoz és az oktatáshoz való hozzáférést, és akár a halálukhoz is vezethet. Mivel semmilyen hivatalos feljegyzés nincs a létezésükről, a haláluk akár relatíve büntetlenül is történhet.

19. cikk: Önálló életvitel és a közösségbe való befogadás

44. A 12. cikkben biztosított jogok teljes körű megvalósításához elengedhetetlen, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos alapon lehetőségeket kapjanak az akaratuk és a választásaik fejlesztésére és kifejezésére a jogképességük gyakorlásához. Ez azt jelenti, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek meg kell adni a lehetőséget, hogy másokkal azonos alapon önállóan éljenek a közösségben és hogy választásokat tegyenek és irányítsák a mindennapi életüket, ahogy azt a 19. cikk előírja.

45. A 12. cikk 3. bekezdésének a közösségi élethez való jog (19. cikk) tükrében való értelmezése azt jelenti, hogy a jogképesség gyakorlásához nyújtott támogatást közösségi alapú megközelítés keresztül kell biztosítani. A részes államoknak el kell ismerniük, hogy a közösségek eszközök és partnerek annak tanulásában, hogy milyen típusú támogatásra van szükség a jogképesség gyakorlásához, beleértve a különböző támogatási lehetőségekkel kapcsolatos figyelemfelhívást. A részes államoknak el kell ismerniük a társadalmi hálózatokat és a fogyatékossgal élő személyek természetesen előforduló közösségi támogatását (beleértve a barátokat, a családot és az iskolát), ami a támogatott döntéshozatal kulcsa. Ez van összhangban azzal, hogy az Egyezmény a fogyatékossgal élő személyek közösségbe való teljes körű bevonását és részvételét hangsúlyozza.

46. A fogyatékossgal élő személyek szegregációja az intézményekben továbbra is mindent átható és alattomos probléma, az Egyezmény által garantált számos jogot sért. A problémát súlyosbítja a fogyatékossgal élő személyek jogképességének széles körű tagadása, ami lehetővé teszi a többiek számára, hogy hozzájáruljanak az ő intézményi elhelyezésükhöz. Gyakran az intézmények igazgatóit ruházzák fel az ott tartózkodó személyek jogképességével. Ez a személlyel kapcsolatos minden hatalmat és irányítást az intézményre ruház át. Az Egyezménynek való megfelelés és a fogyatékossgal élő személyek emberi jogainak tiszteletben tartása érdekében meg kell valósítani a kiváltást és vissza kell állítani minden fogyatékossgal élő személy jogképességét, akiknek képesnek kell lennie megválasztani, hogy hol és kivel élnek (19. cikk). Egy személy azzal kapcsolatos választása, hogy hol és kivel él, nem befolyásolhatja a jogképessége gyakorlásához nyújtott támogatáshoz való hozzáférésre vonatkozó jogát.

22. cikk: Magánélet

47. A helyettes döntéshozatali rendszerek, azon kívül, hogy nem egyeztethetők össze az Egyezmény 12. cikkével, potenciálisan ugyancsak sértik a fogyatékossgal élő személyek magánéletéhez való jogát,

mivel a helyettes döntéshozók általában az adott személyez kapcsolódó számos személyes és egyéb információhoz férhetnek hozzá. A támogatott döntéshozatal rendszerek bevezetéséhez a részes államoknak biztosítani kell, hogy a jogképeség gyakorlásához nyújtott támogatást biztosító személyek teljes mértékben tiszteletben tartásuk a fogyatékossggal élő személyek magánéletéhez való jogát.

29. cikk: Politikai részvétel

48. A jogképeség megtagadását vagy korlátozását arra használták, hogy bizonyos fogyatékossggal élő személyektől megtagadják a politikai részvételt, különösen a szavazati jogot. Ahhoz, hogy a jogképeséget az élet minden területén teljes mértékben egyenlően ismerjék el, fontos elismerni a fogyatékossggal élő személyek jogképeségét a köz- és a politikai életben (29. cikk). Ez azt jelenti, hogy az egyén döntéshozatali képessége nem lehet indok arra, hogy a fogyatékossggal élő személyeket bármilyen módon kizárják a politikai jogaik gyakorlásából, beleértve a szavazati jogot, a választhatóság jogát és az eskütszék tagjaként való működés jogát.

49. A részes államok kötelesek megvédeni és elősegíteni a fogyatékossggal élő személyek jogát az általuk választott támogatáshoz való hozzáféréshez a titkos szavazás során és ahhoz, hogy hátrányos megkülönböztetés nélkül részt vegyenek minden választáson és népszavazáson. A Bizottság továbbá azt ajánlja, hogy a részes államok szükség szerint ésszerű alkalmazkodás és támogatás útján biztosítsák a fogyatékossggal élő személyek jogát a választhatóságra, a tényleges hivatali tisztség betöltésére és mindenféle közfeladat ellátására a jogképeségük gyakorlása keretében.

V. Nemzeti szintű végrehajtás

50. A fent vázolt kötelezettségek normatív tartalma fényében a részes államoknak a következő lépéseket kell megtennie a fogyatékossggal élő személyek jogairól szóló egyezmény 12. cikke teljes körű végrehajtásának biztosítása érdekében:

(a) A törvény előtt el kell ismerni a fogyatékossggal élő személyeket, akiknek másokkal azonos alapon van jogi személyisége és jogképesége az élet minden területén. Ez megköveteli a helyettes döntéshozatali rendszerek és mechanizmusok megszüntetését, amelyek tagadják a jogképeséget és a céljukban vagy hatásukban hátrányos megkülönböztetést alkalmaznak a fogyatékossggal élő személyekkel szemben. Ajánlatos, hogy a részes államok hozzanak létre kötelező jogi szöveget, ami mindenki számára azonos alapon védi a jogképeséghez való jogot;

(b) Hozzák létre és ismerjék el a jogképeség gyakorlásához kapcsolódó támogatások széles körét és biztosítsák a fogyatékossggal élő személyek azokhoz való hozzáférését. Az ilyen támogatások biztosításának előfeltétele a fogyatékossggal élő személyek jogainak, akaratának és választásainak tiszteletben tartása. A támogatásnak meg kell felelnie a fenti 29. bekezdésben írt azon szempontnak, hogy a részes államok kötelesek eleget tenni az Egyezmény 12. cikke 3. bekezdésének;

(c) Szoros egyeztetés a fogyatékossggal élő személyekkel, köztük a fogyatékossggal élő gyermekekkel, és azok aktív bevonása az érdekképviseleti szervezeteiken keresztül a jogszabályok és politikák kidolgozásába és végrehajtásába, továbbá az egyéb döntéshozatali folyamatokba, hogy érvényt szerezzenek a 12. cikknek.

51. A Bizottság arra ösztönzi a részes államokat, hogy forrásokat vállaljanak vagy fordítsanak a fogyatékossggal élő személyek jogképeségének egyenlő elismeréséhez való jogát és a jogképeség gyakorlásának támogatását célzó legjobb gyakorlatainak kutatására és fejlesztésére.

52. A részes államokat arra ösztönzik, hogy hatékony mechanizmusokat dolgozzanak ki mind a formális, mind az informális helyettes döntéshozatal ellen. Ebből a célból a Bizottság sürgeti a részes államokat, hogy biztosítsák a fogyatékossggal élő személyek számára a lehetőséget az érdemi döntéshozatalra az életükben és a személyiségük fejlesztésében, a jogképeségük gyakorlásának támogatása érdekében. Ez magában foglalja többek között a lehetőséget a szociális hálózatok kiépítésére; a munkára és a megélhetésre való lehetőséget másokkal egyenlő alapon; többféle választási lehetőséget a lakóhely tekintetében a közösségben; továbbá az oktatásba való befogadást valamennyi szinten.